

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
Кафедра психології та соціології факультету гуманітарних та соціальних наук
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО
НУ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КЗВО «ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ»
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г. С. КОСТИЮКА НАПН УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ СЄВЕРОДОНЕЦЬКОЇ МІСЬКОЇ ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ

**XVI Всеукраїнської науково-практичної веб-конференції
(з міжнародною участю)**

**«СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА»**

**12 листопада 2021 року
м. Сєвєродонецьк**

УДК 159.923
С 69

Рекомендовано до друку Вченою радою
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
(протокол № 2 від 29 жовтня 2021 року)

С69 Соціально-психологічні проблеми трансформації сучасного суспільства : матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної веб-конференції (з міжнародною участю) (м. Сєвєродонецьк, 12 листопада 2021 р.) / [редкол.: Ю. О. Бохонкова (голова)]. – Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. – 254 с.

Збірник містить матеріали XVI науково-практичної конференції (з міжнародною участю) «Соціально-психологічні проблеми трансформації сучасного суспільства» (12 листопада 2021 р.). До збірки увійшли тези доповідей, есе, присвячені сучасному науковому осмисленню основних трансформаційних процесів, що відбуваються у сучасному суспільстві у зв'язку із його інформатизацією та глобалізацією.

Матеріали друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за достовірність фактів, цитат та інших відомостей несуть автори.

УДК 159.923
© Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля, 2021

ДОСЛІДЖЕННЯ УЯВЛЕНЬ ПІДЛІТКІВ ПРО ШКІДЛИВІ ЗВИЧКИ

Постановка проблеми. Шкідливі звички – одна з сучасних соціальних проблем, які проникаючи у різні сфери нашого життя, справляють усе більш згубний вплив на соціальне самопочуття, інтелектуальний, професійний, генетичний потенціал суспільства. Все це призводить до різкого скорочення народжуваності та середньої тривалості життя, погіршення здоров'я людей, підриву трудових ресурсів країни, послаблення фундаментальної основи суспільства – сім'ї [1].

Під терміном «шкідливі звички» розуміють певну закономірність дій, які повторюють протягом довгого часу, вважають звичкою. А шкідливою вона стає, коли дія несе в собі потенційну загрозу для здоров'я, психологічного стану, навколишнього середовища, тощо. Найпоширенішими з них є:

- залежність від хімічних речовин (куріння, вживання алкоголю, наркоманія та токсикоманія);
- любов до шкідливої їжі;
- ігрова, комп'ютерна та телевізійна залежність ;
- лихослів'я; нераціональне харчування; шопоголізм тощо [2].

З психологічної точки зору всі залежності, шкідливі звички, і навіть хвороби, є наслідком нашої поведінки і ставлення до себе. Шкідливі звички і залежності з'являються у разі:

- неможливості задоволення своїх найактуальніших потреб (відбувається пошук того, що могло б заповнити цю порожнечу);
- недбалого ставлення до свого здоров'я, нелюбові до себе і незадоволеності власним життям;
- орієнтації на стереотипне мислення, відсутності власної думки;
- перебільшення своїх обов'язків перед іншими людьми.

Є очевидним, що шкідливі звички і залежності з'являються тоді, коли у людини є певний фундамент, що складається з невизначеності, незадоволеності життям, нестачі чогось важливого для себе. Тому, особливого значення шкідливі звички набувають саме в підлітковому та юнацькому віці [3].

Викладення основного матеріалу. Для емпіричного дослідження шкідливих звичок у молодіжному середовищі була розроблена авторська анкета «Ставлення підлітків до шкідливих звичок» (автори Марценюк М.О., Машіка Н.В.), яка містить 10 питань з варіантами відповідей. З метою отримання відвертих відповідей підлітків анкетування

було анонімним, ним були охоплені учні 10-11 класів Мукачівського ліцею № 11 у кількості 60 осіб. Вибірка становила 25 юнаків та 35 дівчат віком 15–17 років.

Аналізуючи вікову структуру учнів, які взяли участь в анкетуванні бачимо, що серед них найбільшу частку 45% - це особи віком 16-ти років, 28,3% - 17-ти років і 26,7% - 15-ти річні підлітки.

Проаналізуємо детальніше відповіді респондентів. Так, на запитання *«Що в твоєму баченні означає «здоровий спосіб життя?»* учні відповіли:

38,3% респондентів – спорт, фізкультура та інша фізична активність;

25% – здоровий сон, уникнення стресів, шкідливих для організму;

20% – відсутність шкідливих звичок (таких як паління, вживання алкоголю, наркотиків);

16,7% – раціональне харчування (корисна їжа, дотримання режиму харчування та ін.).

Відповідаючи на запитання *«Яке твоє ставлення до вживання тютюну?»* розподіл відповідей підлітків є наступним:

51,7% - ніколи не вживали і не думають вживати;

35% - негативне ставлення, але вже пробував курити.

Аналіз відповідей на запитання *«Яке твоє ставлення до підлітків, які палять?»* засвідчило про негативне ставлення до підлітків, які палять – це 50% опитаних. При цьому 43,3% респондентів вважають, що своїм курінням вони не завдають нікому шкоди. 6,7% респондентів не вбачають в курінні проблеми.

Серед відповідей на запитання *«Як ти ставишся до вживання наркотиків?»* було виявлено, що 48,3% підлітків - ніколи не планують їх вживати й 43,3% - висловили до наркотиків негативне ставлення, а 8,4% - не змогли висловити свою позицію.

Цікавлячись відношенням підлітків щодо вживання наркотиків й токсичних речовин, з аналізу їх відповідей на запитання *«Як ти ставишся до тих, хто вживає наркотики і токсичні речовини?»* бачимо, що вони розділились порівну: 46,7% підлітків ставляться дуже негативно й стільки ж – 46,7% вважають, що це їх особиста справа.

На запитання *«Як ти будеш діяти, якщо тобі запропонують вжити наркотичні або токсичні речовини?»* 88,3% усіх опитаних відповіли, що вони не погодяться і категорично відмовляться.

Зовсім іншим є розподіл відповідей підлітків на запитання *«Як ти ставишся до вживання алкоголю?»*. Серед опитаних – 46,7% відповіли, що зрідка його вживають і не бачать у цьому нічого поганого; 25% є байдуже; і лише 21,7% опитаних мають негативне ставлення.

При цьому переважна більшість опитаних, відповідаючи на запитання *«Яке твоє ставлення до тих підлітків, які вживають алкоголь?»*,

вважають, що це їх особиста справа – 76,7%, висловлюють негативне ставлення – 18,3%, а 5% ще не визначилися.

З аналізу відповідей учнів на запитання *«Як ти оцінюєш власний рівень знань про тютюнопаління, алкоголь та наркотики, їх дію на організм, наслідки цього вживання?»* слід відзначити, що 76,7% вважають, що мають достатній рівень знань про шкідливі звички та їх дію на людських організм, а 24,3% підлітків повідомили, що десь щось про це чули, тобто, мають недостатньо знань.

Аналіз відповідей на запитання *«Чия думка про шкоду наркотиків, алкоголю чи тютюну для тебе є найавторитетнішою?»* свідчить про те, що думка батьків (31,7%) та друзів (10%) в цілому є менш ваговою, ніж так званих «кумирів» до яких відносяться відомі особистості як от актори, співаки, спортсмени, блогери та інші. Саме відповідь «інша думка» є найбільш авторитетною серед 58,3% учнів (35 опитаних).

На запитання *«Що ти хотів би зробити, щоб покращити своє здоров'я?»* підлітки відповіли, що 40% - переглянули б свій режим дня; 26,7% - відмовилися б від вживання некорисної їжі; 20% - зайнялися б спортом. І лише 8,3% - готові позбутися своїх шкідливих звичок.

При цьому на запитання *«Чи хотів би ти позбутися своїх шкідливих звичок?»* серед 60 респондентів – 40% відповіли, що у них немає шкідливих звичок; 30% - хотіли б, але тільки від деяких; 26,7% - дали стверджувальну відповідь, що «так, хотіли б» і 3,3% учнів - не хотіли б їх позбутися.

Висновки. Наше анкетування мало за мету з'ясування наявності у підлітків шкідливих звичок та їх ставлення до них, ступінь обізнаності або потреби в отриманні необхідної інформації про їх наслідки та профілактику.

Здійснивши аналіз отриманих результатів можна впевнено говорити про існування в учнівському середовищі шкідливих звичок, про недостатність інформації про їх негативні наслідки для організму підлітка та особистості в цілому, а також про потребу в проведенні профілактичних заходів та пропаганди ЗСЖ. Особлива роль в процесі формування негативного ставлення до шкідливих звичок належить батькам та родинному вихованню, де з метою профілактики шкідливих звичок може здійснюватися: формування здорового клімату в сім'ї; активної життєвої позиції; коригування норм поведінки; активне дозвілля і здоровий спосіб життя; залучення до надбань культури, мистецтва та літератури.

Список використаної літератури

1. Коваль І.А., Степчук О.А. Психолого-педагогічні основи шкідливих звичок у підлітків та їх профілактика. Наукові записки Вінницького ДПУ імені М. Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія, випуск 43. 2015. С.427-430.

2. Парламентські слухання «Формування здорового способу життя української молоді: стан, проблеми та перспективи». URL: http://static.rada.gov.ua/zakon/sk14/par_sl/sl1261103.htm
3. Показники та соціальний контекст формування здоров'я підлітків: монографія. Наук. ред. О. М. Балакірева. Київ: ЮНІСЕФ, Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О. Яременка, 2014. 156 с.

Марценюк Марина Олексіївна – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології Мукачівського державного університету.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>